

NORMAN MAILER

31. 1. 1923

„Jedním z velkých půvabů Mailerovy prózy je, že čtenář není seznamován až s výsledkem procesu tvůrčího myšlení autora, nýbrž s procesem samotným, že je do něho vtahován, že doprovází autora každým zákrutem, úskalím i slepou uličkou myšlenkového procesu, až se nakonec sám stane jakýmsi spoluúčastníkem.“

Michael Žantovský

Norman Kingsley Mailer je současný americký prozaik, dramatik, básník a publicista. Narodil se 31. ledna roku 1923 v Long Branch ve státě New Jersey. Ve čtyřech letech se s rodinou přestěhoval do Brooklynu. V 16 letech nastoupil na Harvardskou univerzitu, kde studoval do roku 1943 letecké inženýrství, zároveň tu vzrostl jeho zájem o psaní. Jeho povídka *Nejbáječnější věc na světě*, kterou napsal původně pro harvardský školní list, vyhrála cenu Story pro vysokoškolskou fikci. V roce 1944 studoval na Sorboně. V letech 1944 až 1946 se účastnil jako voják válečných operací americké armády v Pacifiku. Ze zkušeností z jeho služby v průzkumnické četě v tichomořské oblasti pochází nápad napsat válečný román o druhé světové válce.

Jeho románovou prvotinou a zároveň nejúspěšnějším dílem je román *Nazí a mrtví* (1948), označovaný kritikou za nejlepší americký román z druhé světové války. Román popisuje fiktivní osudy průzkumnické roty na ostrově Anopopei obsazeném Japonci. Součástí tohoto románu, stejně jako jeho ostatních knih, je osoba reportéra, pozorovatele, myslitele či výtržníka Normana Mailera. Zdůraznění vlastní osoby působí v jeho dílech někdy až provokativně, jindy rušivě, často komicky. Základní dějová linie románu *Nazí a mrtví*, kterou tvoří pochod čtyř napříč ostrovem, válečné útrapy vojáků a jejich boj o přežití, je přerušována retrospektivními vstupy věnovanými minulosti

postav. Román nejen postihuje psychické děje lidí ve válečném konfliktu, ale bývá interpretován jako metafora obecnější situace, v níž se zájmy i vůle jednotlivce nedobrovolně podřizují cílům vojenské strategie či politiky. Literární kritik Antonín Přidal podstatu románu vyjádřil slovy: „*Mailer nechce vidět tragedii svých vojáků jen na izolovaném bojišti, ale stopuje ji až k jejímu sociálním a psychologickým předpokladům, jejichž drastičnost ji podmiňuje a zvýrazňuje. Odtud přesvědčivost a naléhavost jeho díla.*“

Od té doby Mailerova hvězda na americkém literárním nebi, přes několik povázhlivých zabliknutí a řadu předpovědí exploze a zániku, nepohasla. Jeho druhý román *Pobřeží barbarů* (1951), líčící tíživou přízračnou atmosféru mccarthyovského období, bylo kritikou považováno za neúspěch. Námětem je střetnutí zvěda tajné služby se skrývajícím se bývalým komunistou. Zde Mailer již značně zamlžil problematiku, kterou tak zřetelně viděl v prvním románu, a od té doby jeho tvorba sestupuje jak umělecky, tak ideově. Mailer tím, že se snaží zahrnout co nejvíce problémů a co nejpodrobněji, vytváří ve svém díle chaos, v němž zasazuje rány na všechny strany bez zřetelné orientace. Smíšené pocity kritiků pak vyvolal román *Obora* (1955) odehrávající se v kraji pozlátka, neskutečnosti a klamu - totiž v Hollywoodu. Jeho tato dvě díla nebyla kladně přijata kritikou ani nakladateli proto obrátil svoji tvorbu k žurnalistice. Pomáhal při založení listu *The Village Voice* roku 1954 a po krátkou dobu do něj přispíval týdenními sloupky.

Opomine-li se básnický pokus *Smrt paním a jiné katastrofy* (1962), nachází se v Mailerově bibliografii již před koncem šedesátých let celá řada knih publicistického či esejistického charakteru. Roku 1959 na sebe upoutal pozornost sbírkou esejí, dopisů a fikcí na téma politika, sex, drogy, vlastní tvorba a tvorba ostatních autorů. Tato sbírka s názvem *Dělám si reklamu* je pospojována autobiografickými prvky odrážejícími dopad tlaku úspěchu, opojení a literárního trhu. Hnutí beatnické a hipsterské obhajoval v eseji *Bílý negr* (1959). Další sbírkou byly *Prezidentské listiny* (1963), *Kanibalové a křesťani* (1966) či sbírka politických textů *Idol a chobotnice* (1968) aj.

K románové tvorbě se Mailer vrátil roku 1965 dílem *Americký sen* a později knihou *Proč jsme ve Vietnamu?* (1967). Román *Americký sen* je příběhem zesurovělého amerického politika, který nevidí pro sebe jiné východisko než sebevraždu

nebo vraždu vlastní ženy; rozhodne se pro to druhé a ovšem není odhalen. Literární kritik Ota Linhart hlavní myšlenku tohoto románu pochopil a popsal tak, že „*celá naše velikost i bída začíná jediným rozhodnutím. Před každým z nás se podivné dveře na měsícem ozářený balkón alespoň jednou v životě pootevrou. Vše další je pak už jen věcí naší zbabělosti či odvahy.*“ Chaotický příběh *Proč jsme ve Vietnamu* nemá se svým titulem nic společného. Znamená spíše obraznou otázku, proč se americká mládež dostala do soudobé bezvýchodné situace v nejrůznějších směrech.

V 60. letech také vytvořil hybridní literární formu kombinující fikci a skutečnost, použitou v *Armádách noci* (1968), odměněnou dvěma nejvyššími americkými literárními cenami - Národní knižní cenou a Pulitzerovou cenou. V tomto románu líčí Mailer sarkasticky, pobaveně, ale i pateticky své vlastní zážitky z října 1967, kdy se sám zúčastnil a také byl zatčen na jedné z nejmasovějších demonstrací proti válce ve Vietnamu – pochodu na Pentagon.

Následovala reportáž o jednom vzrušujícím sjezdu Demokratické strany v Chicagu, který předznamenal konec amerických šedesátých let, a o jednom zcela nudném republikánském sjezdu v Miami, který Americe přinesl Richarda Nixona, *Miami a obléhání Chicaga* (1969).

V průběhu dalších deseti let pokračoval v plodné tvorbě obsahující široké spektrum témat od *Ohně na Měsíci* (1970) – příběh vyprávějící o přistání prvního člověka na měsíci, přes vtipnou polemiku s ideoložkami amerického feministického hnutí *Zajatec sexu* (1971), fotografickou psychohistorii slavné americké herečky *Marilyn Monroe* (1973). Následovala kniha *Víra v psaní po zdech* (1974), reportáž o boji o titul profesionálního mistra světa v boxu mezi Muhammadem Alim a Georgem Foremanem *Zápas* (1975), *Pěkní ctihodní* (1975), *Génius a chtíč* (1976) aj.

Následuje pak více než tisícistránková rekonstrukce dvou nesmyslných vražd, soudního procesu a popravy v knize *Katova píseň* (1979). Kniha se snaží o faktografický výčet životních osudů vraha Garyho Gilmora a lidí s ním spjatých, za období od propuštění z věznice v Marionu ve státě Illinois, až do jeho popravy o více než devět měsíců později v utažské státní věznici. Kniha přísně vychází z rozhovorů, dokumentů, záznamů soudních jednání i z jiných původních materiálů procesu. Za

Katovu píseň mu byla udělena již druhá Pulitzerova cena a kritika ocenila jeho literární mistrovství.

V 80. letech se Mailer vrátil k beletrii. Roku 1983 vydal vícedílný román *Dávné večery*. Původní dvou až čtyř dílný cyklus fiktivních příběhů je zasazen do Egypta za vlády 19. a 20. Dynastie (1290-1100 před naším letopočtem). Ve dvou časových rovinách v ní sledujeme vyprávění starce Menenheteta, který prožil čtyři životy a důvěrně poznal zejména jednoho z nejvýznamnějších egyptských faraonů Ramesse II. Menenhetetův příběh otvírá pohled nejen na historické události tehdejší doby, jako např. slavnou bitvu i Kadeše, ale jeho prostřednictvím pronikneme i do složitého světa všudypřítomných egyptských bohů či do tehdejších sexuálních zvyklostí. Kniha je tak nejen prostým vyprávěním o osudech jednoho hrdiny, ale stává se barvitým, pečlivě vykresleným obrazem každodenního života a myšlení starých Egyptů.

Kromě literární tvorby je Norman Mailer též autorem tří filmů *Divokých devadesát* (1967), *Mimo zákon* (1967) a *Maidstone* (1968), které sám napsal a režíroval, ve kterých také hrál a jejichž jediným obdivovatelem je podle všeho on sám. Mimo jiné se podílel také na zfilmování svých děl *Obora*, *Armády noci*, *Drsní chlapi netančí* a *Katova píseň*, za jejíž adaptaci obdržel cenu Emmy.